SELMA VE GÖLGESİ

PEYAMİ SAFA
SERVER BEDİ

NOTLANDIRARAK HAZIRLAYAN
SEVAL ŞAHİN

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1885
EDEBÎ ESERLER: 959

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-413-3

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Göktürk Ömer Çakır

Yayın Danışmanı: Prof. Dr. Seval Şahin

Son Okuma: Gürkan Canpolat

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ÇINAR MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han No:34 K:5
Bağcılar / İSTANBUL Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika No: 45103

İstanbul- 2022

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Peyami Safa (2 Nisan 1899-15 Haziran 1961)

2 Nisan 1899'da İstanbul Gedikpaşa'da doğdu. Babası Şair İsmail Safa, annesi Server Bedia Hanım'dır. Bir buçuk yaşındayken babası Sivas'ta öldü. İlk öğrenimine Gedikpaşa'da Menbaül-İrfan Mektebi'nde başladı. Eğitimi devam ederken dokuz yaşında, sağ kolunda ortaya çıkan kemik veremi yüzünden uzun bir hastalık dönemi geçirdi. (1908). 1910'da başladığı Vefa İdadisi'ni bu hastalık ve geçim darlığı sebebiyle bırakmak zorunda kaldı. *Bir Mekteplinin Hatıratı / Karanlıklar Kralı* (1913) adlı ilk kitabını Vefa İdadisi'ndeki öğrenciliği sırasında çıkardı. Tiyatro eğitimi almak için Darülbedayi imtihanlarına girdi, kazandı, ancak devam edemedi (1914). Posta-Telgraf Nezareti'nde göreve başladı. Ardından Boğaziçi'ndeki Rehber-i İttihad Mektebi'ne muallim olarak girdi (1917). Bu dönemde *Fağfur, Servet-i Fünûn* ve *İctihad*'da yazdı. Bir süre Düyun-ı Umumiye İdaresi'nde çalıştı (1918).

Ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Yirminci Asır* gazetesini çıkardı. (1919). *Yirminci Asır* kapandıktan sonra *Tercüman-ı Hakikat* ve *Tasvir-i Efkâr* (1922), Cumhuriyet'in ilânının ardından *Son Telgraf*, *Son Saat* ve *Son Posta* gazetelerinde çalıştı. 1924 yılında Server Bedi takma adıyla meşhur Cingöz Recai tipini yarattı. Halil Lutfi (Dördüncü) ile birlikte *Büyük Yol* adlı bir gazete çıkardı (1925). Aynı tarihlerde hem Server Bedi hem Peyami Safa imzasıyla *Cumhuriyet*'te yazdı. Bu gazeteyle ilişkisini fıkra yazarı ve edebiyat sayfası yöneticisi olarak aralıklarla sürdürdü (1928-1940). *Resimli Ay*, *Hareket* dergilerinde yazdı. Ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Hafta* dergisini çıkardı. (1935). *Hafta*'nın ardından *Kültür Haftası*'nı çıkardı.

Cumhuriyet'ten sonra *Yeni Mecmua, Tasvir-i Efkâr, Çınaraltı, Büyük Doğu, Vakit* ve *Ulus* gazetesinde yazmaya başladı (1949-1953). Bursa'dan milletvekili adayı oldu ancak seçimi kazanamadı (1950).

Peyami Safa bir süre sonra *Türk Düşüncesi* dergisini yayımlamaya başladı (Aralık 1953) ve *Milliyet* gazetesi yazı kadrosunda yer aldı (1 Ekim 1954). Ardından *Tercüman*'a geçti (Mart 1959). *Büyük Doğu*'da ve *Havadis* gazetesinde yazdı (21 Temmuz 1960). *Düşünen Adam* dergisinde (5 Ocak 1961) ve *Son Havadis* gazetesinde (10 Mart 1961) yazmaya başladı. 15 Haziran 1961 tarihinde Çiftehavuzlar'da öldü ve Edirnekapı Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Peyami Safa'nın 1914-1961 yılları arasında gerçek ismiyle ve Server Bedi, Çömez, Serazad, Safiye Peyman, Bedia Servet gibi takma adlarla yazdığı süreli yayınlar şunlardır: Gazete: *Büyük Yol, Cumhuriyet, Havadis, Milliyet, Son Havadis, Son Posta, Son Telgraf, Tan, Tasvir, Tasvîr-i Efkâr, Tercüman, Tercümân-ı Hakîkat, Ulus, Vakit, Yirminci Asır*. Dergi: *Aydabir, Aydede,*

Bozkurt, Büyük Doğu, Çınaraltı, Düşünen Adam, Edebiyat Gazeteasi, Fağfur, Hafta, Hareket, Hayat, Heray, İctihad, İslâm Mecmuası, Kültür Haftası, Resimli Ay, Resimli Şark, Seksoloji, Servet-i Fünûn, Türk Dili, Türk Düşüncesi, Türk Yurdu, Türklük, Yedigün, Yeni Çağ, Yeni İstiklâl, Yeni Mecmua, Yeni Türk Mecmuası.

Eserleri. Hikâyeleri. 1. *Gençliğimiz* (1922). 2. *Siyah Beyaz Hikâyeler* (1923). 3. *Ateş Böcekleri* (1925). 4. *İstanbul Hikâyeleri* (tarihsiz). 5. *Hikâyeler*. İlk Defa Bütün Hikâyeleri Bir Arada (1980). *Asrın Hikâyeleri*'yle *Siyah Beyaz Hikâyeler*, *Ateş Böcekleri* ve *Resimli A*y mecmuasının 1930 yılında verdiği Resimli Hikâyeler ilâvesindeki hikâyeler Halil Açıkgöz tarafından bir araya getirilmiştir.

Romanları. 1. *Sözde Kızlar* (1922). 2. *Şimşek* (1923). 3. *Mahşer* (1924). 4. *Bir Akşamdı* (1924). 5. *Canan* (1925). 6. *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (1930). 7. *Fatih-Harbiye* (1931). 8. *Bir Tereddüdün Romanı* (1933). 9. *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* (1949). 10. *Yalnızız* (1951). 11. *Biz İnsanlar* (1959). Peyami Safa'nın ayrıca *Gün Doğuyor* adlı bir piyesi yayımlanmıştır (1937). Ayrıca Server Bedi takma adıyla çok sayıda roman ve hikâye kitabı yayımlamış, tefrika etmiştir. Bu eserler de Ötüken Neşriyat tarafından Server Bedi Külliyatı başlığı altında 2018 yılından itibaren yayımlanmaya başlamıştır.

Diğer Eserleri. 1. *Türk İnkılâbına Bakışlar* (1938). 2. *Felsefî Buhran* (1939). 3. *Millet ve İnsan* (1943). İkinci baskısı *Nasyonalizm* adıyla yapılmıştır (1961). 4. *Mahutlar* (1959). 5. *Sosyalizm* (1961). 6. *Mistisizm* (1961). 7. *Doğu-Batı Sentezi* (1962). 8. *Kızıl Çocuğa Mektuplar* (1971). Yukarıdaki üç eseri ayrıca *Nasyonalizm-Sosyalizm-Mistisizm* adıyla bir arada basılmıştır (1975).

Büyük Avrupa Anketi adlı eseri (1938) Peyami Safa'nın 1936 yılında çıktığı Avrupa seyahatini anlatır. Peyami Safa'nın çeşitli gazete ve dergilerdeki yazılarından seçmeler konularına göre tasnif edilerek "Objektif" adı altında basılmıştır: *Osmanlıca, Türkçe, Uydurmaca* (1970); *Sanat, Edebiyat, Tenkit* (1971); *Sosyalizm Marksizm Komünizm* (1971); *Din, İnkılâp, İrtica* (1971); *Kadın, Aşk, Aile* (1973); *Yazarlar, Sanatçılar, Meşhurlar* (1976); *Eğitim, Gençlik, Üniversite* (1976); *Yirminci Asır, Avrupa ve Biz* (1976). Peyami Safa, *Cumhuriyet Mekteplerine Millet Alfabesi* (1929), *Cumhuriyet Mekteplerine Kıraat* (I-IV, 1929), *Yeni Talebe Mektupları* (1930), *Büyük Mektep Nümuneleri* (1932), *Türk Grameri* (1941), *Dil Bilgisi* (1942), *Türkçe İzahlı Fransız Grameri* (1948) gibi ders kitapları da kaleme almıştır.

ÖN SÖZ

Peyami Safa'nın Server Bedi takma adıyla yayımladığı *Selma ve Gölgesi* 18 Birincikânun 1938-4 Mart 1939 tarihleri arasında *Cumhuriyet* gazetesinde 63 sayı olarak tefrika edilir ve 1941 yılında kitap olarak basılır. Bu roman kanımca, Peyami Safa'nın kaleminden çıkan en iyi eserlerdendir. Türkçenin en şahane meşum ve gizemli kadınlarından birini yaratmıştır bu eserde yazarımız. Selma, Çubuklu'da herkeslerden uzakta, gezintilerine tek başına çıkan, karanlıklar ve loş ışıklar arasında yaşayan, arkasında beş intiharla İstanbul'dan Venedik'e kadar uzanan, edebiyatımızın ilk seri kadın katilidir.

Nevzat, uzun yıllardır tanıdığı aynı zamanda şair de olan dostu Halim'i sevgilisi Selma'yla tanıştırmak için Çubuklu'ya götürür. Her şey de bundan sonra başlar. Halim, daha ilk görüşte Selma'dan etkilenir. Selma'nın ona bir dahakine yalnız gelmesini söylemesi üzerine tedirgin olur ama bir taraftan da kendini onunla buluşma arzusundan uzak tutamaz. Fakat Nevzat bunu fark eder. Bunun üzerine Selma'nın teklifini ona açmak zorunda kalır. Bu iki erkek arasındaki Selma'ya dair konuşmalar, Nevzat'ın Selma'dan emin olduğunu söylemesine rağmen Halim ile bu davet üzerinden onu denemeye karar vermesi ve pek tabii başarısızlık ve ölümle sonuçlanan bir son.

Selma'nın etrafındaki gizem, babasından başlayarak kocalarının, beslemesinin ve âşığının intiharıyla devam eder. Her bir ölüm sonrasında mekân değiştiren bu kadının ak-

lından zoru mu bulunduğu, vampir mi yoksa sadece bir katil mi olduğu gizemi kitabın sonuna kadar korunur. Oysa kitabın tefrika olarak ilk yayımlanmış hâlinde Peyami Safa, bu konuda gizemli bir tavırdan yana olmamış, genç ve güzel, hem de çok güzel bir kadının seri bir katil olabileceğine inanamayan bir erkekler topluluğuna yaptırdığı uzun mütalaaları, bir ruh doktoruyla yapılan konuşmaları eserini kitaplaştırırken çıkarmıştır. Kahramanlarından birinin Cumhuriyet döneminde yaygınlaşan intihar girişimlerine dair söylemini de kitaplaştırırken eserine almaz. Selma'yı aramak için Venedik'e giden gemideki, Selma ve intihar üzerine yapılan sohbetlerin olduğu tefrikalar da eser kitaplaşırken çıkarılır. İntihar ve akıl hastalıklarına dair konuşmaların temizlenmesiyle, başkahraman Selma üzerindeki gizem artırılır ve Selma, bir vampir romanının kahramanı olarak gösterilmeye çalışılır. Kana olan tutkusu ve ardından taşıdığı ölümlerle vampir olmaya çok da yatkındır ama çoğu Peyami Safa romanında olduğu gibi meşum olsun diye uğraşılırken eserde birkaç kez kahramanların onun hakkında söylediği "femme fatale" kadın tiplemesiyle kendine has, özgür bir dünya yaratır Selma. Üstelik yazarının değerler söz konusu olduğunda konuşmaktan hoşlanan patriyarkal sesi bu romanda oldukça kısılmıştır. Selma, başka başka erkeklerin gözünden canavar, katil, meşum, güzel, şehvetli sıfatlarıyla tanımlanır, fakat romanda Selma ile karşılaşan iki kadın, Saime ve Madam Levinski, ona hiçbir sıfat yakıştırmazlar. Sadece Nevzat'ın Çubuklu'da yaşayan arkadaşı Şerif'in annesinin Selma hakkında söylediği olumsuz sıfatlar vardır, ama onu da Şerif'in ağzından duyarız. Dolayısıyla bu roman, edebiyat tarihimizin neredeyse sadece erkek kahramanların gözünden bir kadının anlatıldığı nadir romanlardandır. Bu da romandaki anlatım tekniğini belirleyen temel unsurdur.

Selma, romanda çok az konuşur, konuştuğu zamanlarda da sesi hep kısıktır. Loş ve karanlık odalar gibi kıyafetleri de çoğunlukla siyah ya da koyu renktir. İstanbul'dan kaçtığında kendisine aşkı ve ölümü aynı anda hatırlatan dünyadaki en sevdiği şehirlerden biri olan Venedik'e gider. Venedik'in karanlık kanalları, yarı loş otel odaları onun ruhuna çok uygundur. Selma'nın peşinden giden Nevzat da Venedik'e giderken ve gittiğinde hep bu ruh uygunluğu üzerinde durur. Venedik, Selma'nın gölgelerinden biridir. Romanın ilk açılışında önce gölgesiyle karşılaştığımız Selma ile romanın son sayfasında yine gölgesiyle vedalaşırız. Gölge, onun hakkındaki dedikoduların, erkeklerin hakkındaki düşüncelerinin bir yansıması gibi tüm romana yayılır.

Romandaki anlatım tekniği, Selma ve gölgesi üzerinden şekillenir. Onun hakkındaki konuşmaların ardından hep Selma'nın peşine düşülür. Esrar ve içki ile alt ettiği kurbanlarını bir zevk âleminin içine sürükler. Bu şekilde onları zayıf düşürdükten sonra avlaması da kolay olur. Fakat av ile avcıyı birbirinden ayrı düşünmek zordur. Av kadar avcıya da bakmak her ikisi hakkında da bize çok şey söyler. Selma'nın tuzağına düşenler, ona avlananlar kendi boşluklarını onunla doldurmaya çalışırlar. Az konuşma ve az bilmenin verdiği gizem kadar korkuya duydukları arzu da onları av olmaya iter. Selma'dan bir taraftan korkar bir taraftan da ona alt edilmek isterler. Kültürlü, iyi eğitim almış, Avrupa görmüş çok güzel bir kadının cinayet(ler) işleyebileceği düşüncesi karşısındaki şaşkınlık tefrikalarda uzun uzun tartışılırken romanda kısaca geçiştiriliverilir. Peki, biraz önce belirttiğim gibi bu, Selma'yı bir vampir romanının kahramanına çevirecek atmosferi yaratmakta etkili olduğu kadar yazarını bir nebze ürkütmüş de olabilir mi? İntiharlardan bahis, seri cinayet işleyen bir kadın, devri için fazla "modern" kaçmış olabilir mi? Bu sorular ve

daha nicesine gebe bir romandır *Selma ve Gölgesi*. Her daim okunacak, her okunduğunda bizi şaşırtacak bir roman.

Elinizdeki kitabı yayıma hazırlarken eserin 1941 yılında Güven Yayınları tarafından yapılmış ilk baskısını esas aldım ve tefrikası ile ilk baskısını karşılaştırdım. Baskı farklılıklarını dipnotlarda gösterdim. Tefrikada bulunup kitapta bulunmayan yerleri [] içinde verdim. Bugün kullanmadığımız mekân, kavram vb. gibi ifadelerle Arapça, Farsça kelimelerle Avrupa dillerindeki kelimelerin anlamlarını dipnotlarda gösterdim. Eserin dilini günümüz Türkçesinin imlasına uyarladım, ancak herhangi bir sadeleştirme yapmadım. Peyami Safa'nın külliyatını tamamlama yönünde önemli bir adım olan bu kitabın ve tüm külliyatın hazırlanmasındaki yardımları için editörümüz Göktürk Ömer Çakır'a teşekkür ederim.

Uzun zamandır baskısı bulunmayan bu kitabın her daim okunması dileğiyle.

Seval Şahin
Kadıköy, Mayıs 2022.

SELMA ve GÖLGESİ

Tefrika : 1 — **Yazan : *Server Bedi***

Vapur kalabalık değildi. İki arkadaş tenha bir köşeye oturdular. Halim tabakasını Nevzada uzatarak:

— Anlat! dedi, mektubların beni çok meraka düşürdü. Hem büyük bir aşktan bahsediyorsun, hem de ne olduğunu yazmıyorsun. Kim bu kadın? Nerede ve ne zaman seviştiniz? Ne oldu? Biraz da bunu merak ettiğim için atlayıp trene geldim. Neden mektublarında vak'ayı anlatmıyordun?

— Seni görmek istiyordum. Az daha ben de atlayıp trene Ankaraya gelecektim. Mektubla anlatılır şey değil bu.

Halim, Nevzadın bu sözleri söylerken önüne bakmasından ve büyük bir meselenin taze buruşuklarile dolu alnını parmaklarının ucile okşamasından anladı ki, vaziyet ciddidir. Bekledi.

Nevzad arkadaşında sabırlı bir dikkat uyandığına emin olunca anlatmağa başladı:

— Evvelâ sana meseleyi üç kelime ile hulâsa edeyim: Dul bir kadın seviyorum, evlenmek istiyorum, fakat korkuyorum. Sevgim kadar büyük bir korkum var. Bu iki his çarpışıyor ve bazan bana intiharı düşündürecek kadar azab veriyor. Seviyor ve korkuyorum. Fakat bu bizim bildiğimiz tecrübesiz bekâr korkularından hiçbiri değil: Bıkmak korkusu değil; sevilmemek korkusu değil; anlaşmamak veya anlaşılmamak korkusu değil; aldatılmak korkusu değil, sukutu hayale uğramak korkusu değil. İki kelime ile, sadece, ölüm korkusu.

Arkadaşının gözlerinde beliren sorguya cevab vererek devam etti:

— Evet, ölüm korkusu. Meseleyi mesele yapan da yalnız bu: Ölüm korkusu. Hayale kapılıyorum sanma. Bu kadınla evlenirsem ölmekten korkuyorum. Benim kuruntulu bir adam olmadığımı bilirsin. Fakat şimdi gidiyoruz, göreceksin. Bu kadın, bu harikulâde güzel kadın insana aşkı ve ölüm korkusunu bir anda veriyor. Mubalâğa etmediğimi göreceksin.

[-1-]

Vapur kalabalık değildi. İki arkadaş tenha bir köşeye oturdular. Halim tabakasını Nevzat'a uzatarak:

-Anlat! dedi, mektupların beni çok meraka düşürdü. Hem büyük bir aşktan bahsediyorsun hem de ne olduğunu yazmıyorsun. Kim bu kadın? Nerede ve ne zaman sevişti-niz? Ne oldu? Biraz da bunu merak ettiğim için atlayıp trene geldim. Neden mektuplarında vakayı anlatmıyordun?

-Seni görmek istiyordum. Az daha ben de atlayıp trene Ankara'ya gelecektim. Mektupla anlatılır şey değil bu.

Halim, Nevzat'ın bu sözleri söylerken önüne bakmasından ve büyük bir meselenin taze buruşuklarıyla dolu alnını parmaklarının ucuyla okşamasından anladı ki, vaziyet ciddidir. Bekledi.

Nevzat arkadaşında sabırlı bir dikkat uyandığına emin olunca anlatmaya başladı:

-Evvela sana meseleyi üç kelime ile hülasa edeyim:[1] Dul bir kadın seviyorum, evlenmek istiyorum, fakat korkuyorum. Sevgim kadar büyük bir korkum var. Bu iki his çarpışıyor ve bazen bana intiharı düşündürecek kadar azap veriyor. Seviyor ve korkuyorum. Fakat bu bizim bildiğimiz tecrübesiz bekâr korkularından hiçbiri değil: Bıkmak korkusu değil; sevilmemek korkusu değil, anlaşmamak veya anlaşılmamak korkusu değil; aldatılmak korkusu değil, sukut-ı hayale[2] uğramak korkusu değil. İki kelime ile, sadece, ölüm korkusu.

---

[1] Özetleyeyim.

[2] Hayal kırıklığı.

Arkadaşının gözlerinde beliren sorguya cevap vererek devam etti:

-Evet, ölüm korkusu. Meseleyi mesele yapan da yalnız bu: Ölüm korkusu. Hayale kapılıyorum sanma. Bu kadınla evlenirsem ölmekten korkuyorum. Benim kuruntulu bir adam olmadığımı bilirsin. Fakat şimdi gidiyoruz, göreceksin. Bu kadın, bu harikulade güzel kadın insana aşkı ve ölüm korkusunu bir anda veriyor. Mübalağa etmediğimi göreceksin. Bunlar biraz romantik sözler gibi gelir sana. Fakat işin bir de hakikat tarafı var. Bu kadının babası intihar etmiş. Vaktiyle… Selma on yedi yaşında bir kızken. Bu kadar da değil. Selma evlenmiş, yedi ay sonra birinci kocası da intihar etmiş. Aradan bir sene kadar geçiyor, on bir yaşındaki beslemesi de kendini balkondan aşağı atarak intihar ediyor. Dahası var. Selma bir daha evlenmiş, dört ay sonra ikinci kocası da intihar etmiş. Bütün bu vakalar ayrı ayrı yerlerde cereyan ediyor. Babasının vakası Trabzon'da. Birinci kocası Viyana'da kendini öldürüyor. Balayı için Avrupa'ya gittikleri zaman. Kadın İzmir'e geliyor, orada da beslemesi, on bir yaşında çocuk balkondan kendini atıyor. Son vaka Edirne'de. Hiçbir şehir Selma'yı iyice tanımıyor. Hayatı Anadolu'da, Arabistan'da ve Avrupa'da seyahatlerle geçmiş.

Elinin keskin bir hareketiyle ilave etti:

-Bütün bunları bırak. Şimdi kendisini görecek ve bana hak vereceksin. Eğer bunları sana söylemeseydim hiçbir şey bilmeseydin, gene Selma'yı gördükten sonra bana diyecektin ki: "Bu kadın aşkı ve ölümü bir anda hatıra getiriyor." O kadar güzel, cazip; o kadar da karanlık, sır dolu bir kadın. Emin ol ki mübalağa etmiyorum.

Halim, arkadaşının anlattıklarını gözleriyle görüyormuş gibi dikkat ve hayret içinde:

-Garip şey! dedi, âdeta inanamıyorum. Doğru olduğuna emin misin? Kim anlattı bunları sana?

-Kendisi ve onu tanıyan bir iki kişi. Eminim. Resimler var, gazeteler var, gösterdi bana kendisi. Eminim.

Halim tekrarladı:

-Garip şey! Bu kadar tesadüfün yan yana gelmesi garip. Dört intihar! Sebepleri neymiş?

-Babasının vakası şöyle bir şey. Kendisi de en çok bundan bahsediyor. Güçlü kuvvetli bir adammış. Selma da boylu boslu. Fakat sonraları fena bir sıtma çekmeye başlamış.

-Selma mı?

-Hayır, babası. Gel zaman, git zaman sinirleri bozulmuş. Onu asıl sarsan şey bir dava. Bir arazi davası. Çok kin beslediği bir hasmı varmış. Dokuz sene süren bu davadan sonra Selma'nın babası kaybeder. İşte bu netice onun sinirleri üstüne yıldırım tesiri yapmış ve intiharına sebep olmuş. Selma bu vakayı anlatırken babasının bütün ıstıraplarını yaşıyormuş gibi heyecana gelir. Hâlâ bu felaketi hazmedememiş.

-Ya ötekiler?

-Selma onlardan çok az bahseder. Zehir gibi acı bir gülüşle "İnsan ruhu bu," deyip geçiyor. Her defasında sarardığını ve titrediğini gördüm. İki kocasının da intiharına sarih[3] bir sebep gösteremiyor. Anlayabildiğim şey bir aşk buhranından ibaret. Beni korkutan da bu ya! Çünkü Selma'nın aşk meselesinde korkunç bir tezi var: "Sevmek ve ölmek birbirinden ayrı şeyler değildir," diyor. Seven erkek ölüme hazır olmalı. Selma başka delile inanmıyor. Aşk teminatından, yeminlerden, mektuplardan nefret ediyor. Karışık sözlerinden bunları anlayabildim. Çünkü hiç düzgün, silsileli konuşmaz. Lakırdıları sarih değildir. Bütün mesele burada. Sana başka bir garip şey söyleyeyim: Bu kadın Edirne'den İstanbul'a geleli dört sene olmuş. O zamandan

[3] Açık, belirgin.

beri, Çubuklu'da büyük bir yalıda tek başına oturuyor. Dört seneden beri bir defa bile İstanbul'a inmemiş!

Halim sıçradı:

-Ne diyorsun!

-Evet. Ne vapura ne sandala biniyor; iskele civarında görünmüyor; hep tenha yollarda ve koruda tek başına geziyor. Onu gören çocuklar "Hayalet geliyor!" diye bağırırlarmış.Halim tekrarladı:

-Ne diyorsun! Bir efsane kadını bu.

-En büyük cazibelerinden biri de bu ya.

-Peki… Allah Allah… Nerede tanıdın bunu… Nasıl oldu?... Beni de çıldırtıcı bir merak sardı. Âdeta… Vapurun daha hızlı gitmesini istiyorum.

-İşte tıpkı böyle, senin gibi. Üç ay evvel bir arkadaşımın dayısı, müteakid[4] bir miralay bize bu kadından bahsetti. Onu tanıyormuş. Ben de çılgınca bir meraka düştüm. Adama rica ettim. O beni Selma'ya götürdü. Çünkü bu adamın da Selma hakkında başka birinin fikirlerine ihtiyacı vardı. Anlıyorsun değil mi? Bir muamma etrafında birleşmek ihtiyacı Salim Bey. Şükrü'nün dayısı. Sen tanımazsın. Beni sever.

-O, Selma'yı nerede tanımış?

-Edirne'de.

Vapur iskeleye yaklaşıyordu. Nevzat eldivenlerini arayarak:

-Haydi! dedi, geldik. Bugün Salim de oradadır, bir de karısı. Başkası gelmez. Haftalarca hizmetçisinden ve aşçısından başka kimsenin yüzünü görmediği olur.

İskeleye çıktıkları zaman ilkbaharı İstanbul'da bıraktıklarını anladılar. Boğaziçi'nde kış devam ediyordu. Birdenbire poyraza çeviren sert hava onları koşturdu. Halim arkadaşının sevenlere mahsus bir itina ile ayakkabılarına

[4] Emekli.

tek leke kondurmamak için yolun temiz taraflarını seçerek zikzak yürüdüğüne, papyon boyunbağının uçlarını düzelttiğine ve şapkasını çıkararak saçlarını avuçlarıyla taradığına dikkat ederek düşündü: "Âşık!" Nevzat onun bu düşüncesine refakat eden hafif müstehzi[5] gülüşünü görmüştü. Hemen elini başından çekti, bir mazeret aradı, bulamadı ve itiraf etti:

-Tabii, dedi, yaklaşıyoruz. İşte, şu kapı!

Önden koştu ve bir tahta kapının ipini çekti. Viran bir bahçeden geçtiler. Hizmetçi onları alt katta, bahçe üstünde, pencereleri geniş ve tavanı yüksek olduğu hâlde karanlık bir salona aldı. İstorlar[6] yarıdan fazla kapanıktı ve kalın, siyah kenar perdeleri normalden çok fazla enliydi. Hep koyu renkli eşya, siyah ampir takım[7] odayı büsbütün karartıyordu. Nevzat, etrafına hayretle bakan arkadaşına bir koltuk göstererek:

-Karanlığa ve siyahlığa hayret ettin, değil mi? diye sordu.

-Evet.

Nevzat kapıya bakarak, alçak sesle:

-Evet, dedi, Selma karanlığı ve siyah rengi sever. Gürültüden ve yüksek sesten hiç hoşlanmaz. Kendisi de kulağa söylüyormuş gibi fısıltılarla konuşur. Bak, deniz üstünde değiliz. Çünkü denizin sesinden hiç hoşlanmıyor.

-Niçin yalıda oturuyor?

-Denizin yalnız manzarasını seviyor, iyi havalarda deniz tarafına gidiyor, sulara bakıyor. Fakat biraz rüzgâr olursa bu tarafa geliyor ve hep bahçe üstünde yatıyor. Uğultusuna tahammül edemediği için kayıkhaneyi yıktırmış.

---

[5] Alaycı.

[6] Ağaç, kumaş vb. nesnelerden yapılmış, bir kanal içinde hareket ederek açılıp kapanan perde.

[7] Klasik şekiller verilen, sütunlar, alınlıklar ve saçaklıklarla eski Yunan tapınaklarına benzetilir tarzda yapılan mobilyalar.

-Asabi bir hastalığı var diyeceğim geliyor.

Nevzat arkadaşının bu tahminini duymamış gibi.

-Senin bu yalıya girebilmen istisnadır, dedi, kimseyi kabul etmez o.

Bir gururu gizlemek ister gibi başını önüne eğerek ilave etti:

-Nedense bana itimadı var. Çok rica ettim, hatrımı kırmadı.

Gözlerini kapıya diken Nevzat, arkadaşının sabırsızlığına dikkat ederek:

-Öyledir, dedi, bekletir. Geç gelir. Bana da öyle yapar. Bazen yarım saat beklediğim olur.

Halim gözlerini etrafına çevirerek sordu:

-Bu yalıyı da kendisine benzetmiş değil mi?

-Tıpkı! Bak! Yalının içinde hiçbir çıtırtı duymayacaksın. Sofalarda koşan, merdivenlerden hızla inip çıkan, yüksek sesle konuşan yoktur.

Halim geniş ampir divana ve Nevzat'ın yüzüne baktı:

-Bunun üstünde hatıraların var mı?

-Sus! Onu sorma! Bu karanlık kadın, o bahiste, hiç kimsenin tadamayacağı lezzetlerle doludur. Ne ihtiras! Âdeta bir dişi kaplan! Burada iki güzel yastık daha vardı.

-Ne oldu?

-Parçalandı.

Sustular. Halim başını sallayarak mırıldandı:

-Sana hak veriyorum.

-Dur, daha kendisini görmedin.

-Evlenmesen ve bu böyle devam etse olmaz mı?

Kapının kanadı aralandı. Doğruldular. Bir siyahlık. Nevzat arkadaşına gözleriyle haber verdi: O.

Kanat ağır ağır açıldı ve içeriye uzun bir boy üstünde siyah bir esvap, açık buğday rengi bir yüz üstünde iri gözler girdi.

Fakat Selma, çok tereddütle attığı bir adımdan sonra durmuş, hiç kımıldamadan, gözlerini hiç kırpmadan, başı biraz arkaya doğru meyilli, gövdesi dimdik, bir tül içinden görünen güzel kolları birbirine muvazi[8] olarak aşağı bırakılmış, uzun parmaklı, ince ve ihtiraslı elleri bir şey sıkar gibi kapalı, Halim'e bakıyordu. Nevzat yaklaştı ve Halim'i takdim etti, fakat sadece "Arkadaşım," dedi, ismini söylemedi. Ağır ağır -fakat çok ağır- bir elini kaldırarak Halim'e uzatan Selma'nın vücudunda kolundan başka hiçbir nokta kımıldamamış, gözleri hâlâ bir kere bile kapanıp açılmamıştı. Onun bu hâli o kadar gayritabii idi ki sahteliğine hükmedilebilirdi. Halim onun muvaffakiyetsiz bir rol yaptığını düşündü. Bir adım geri çekildi. Fakat Selma gene kımıldamıyordu. Ağzından hâlâ tek kelime çıkmadı. Gözleri Halim'i takip ediyor, onun gözlerinden ayrılmıyordu. Ne garip bakış! Kin ve arzu dolu gibiydi. Halim ürperdi. Harikulade bir mahluk önünde olduğuna inanmaya başlamıştı.

Allah'ım! Ne garip kadın bu! Hâlâ kımıldamıyor ve konuşmuyordu. Halim Nevzat'a baktı. Arkadaşı da hayret içinde idi ve Selma'dan gözlerini ayırmıyordu.

Bir müddet beklediler. Kadın bir somnambülün[9] gayritabii uykusundan uyanışına benzer bir silkinişle kollarını açarak ve kesik nefesler alarak başının ve omuzlarının hafif bir sıçrayışından sonra, nerede bulunduğunu anlamak istiyormuş gibi etrafına baktı, gözleri Nevzat'ın üstünde durdu ve dudaklarının iki ucunda birer tebessüm gölgesi peyda oldu.

Nevzat onu konuşturmak için:

-Biz Salim Bey'den evvel geldik, dedi.

Kadın bu sözleri duymamış gibiydi. Elinin müphem[10] bir hareketiyle Halim'e oturmasını işaret etti ve kendi de

[8] Eşit.

[9] Uyurgezerlik.

[10] Muğlak.

pencereye doğru giderek perdeyi bir parmak kadar aşağıya çekti. Sonra ışığa arkasını vererek bir koltuğa oturdu. Başı hep arkaya doğru meyilli duruyor, gözleri Allah'a hitap eden bir insan gibi yukarıya bakıyordu. İnce uzun parmaklarını alnında gezdirmeye başladı ve gözlerini tavanda bir noktadan ayırmayarak, alçak sesle:

-Bugün başımda bir ağırlık var, dedi.

Kendi kendine konuşuyormuş gibiydi.

Nevzat sordu:

-Rahatsız mısınız?

Selma bir müddet sonra cevap verdi:

-Hayır!

Sonra birdenbire silkinerek Halim'e baktı, gene hiç kımıldamadan ve gözlerini kırpmadan, gayet alçak sesle tekrarladı:

-Hayır! İyi oldu geldiniz. Çok… Sıkılıyordum.

Halim düşündü: "Bu kadın hasta. Mutlaka aklından zoru var." Çünkü Halim böyle bir kadın tanıyordu. Kocası öldükten sonra insanlarla temas etmez, yemez, içmez olmuş, melankoliye tutulmuştu. Sonra Şişli'deki Fransız hastanesinde öldü. Bu kadın da ona benziyor. Fakat Nevzat'ın hakkı var: Güzel kadın! Muhakkak ki saçının her telinden ayağının serçe parmağına kadar güzel! Onda bir kusur arayan göz boşuna yorulur. Bu başta ve bu vücutta bir heykeltıraşı çıldırtabilecek mükemmeliyet var. Sonra bütün bu ağır tavırlar içinde büyük arzu ve ihtiras yıldırımlarının saklı olduğunu sezdiren bir seyyale,[11] bu kadının bilmem neresinden sızıyor ve insanın içine doluyor. Nevzat'ın hakkı var. Bu bir âfet. Aklından zoru olduğu da muhakkak. Nevzat şimdiye kadar bunu nasıl anlamamış? Halim her şeyden evvel bu kadının şuurunu imtihan etmek arzusunu duydu. İlk fırsatta ona bir şeyler soracaktı.

[11] Akış.

Fakat canlı bir bahis açmaya çalışan Nevzat'ın muvaffak[12] olmasını bekliyordu.

Arkadaşı Selma'ya sormuştu:

-Verdiğim şiir kitabını okuyor musun?

Selma bu sefer şüphe bırakmayacak bir vuzuhla[13] gülümseyerek önüne baktı ve hep alçak sesle:

-Güzel… dedi, suya benzeyen şiirler…

-Suya mı?

-Suya bakarken insanın gözleri dalmaz mı? Hem bomboş görünür su hem içinde neler vardır. Bu şiirler de öyle. Sade. Sade ve hem dolu.

Selma gözlerini kapadı, kaşlarını çattı, bir müddet durdu ve birdenbire gözlerini açarak:

-Anlatamadım, dedi.

Nevzat, içine sebepsiz bir istihza[14] karışan büyük bir sevinçle gülüyordu:

-Yoo!.. dedi, çok güzel söylüyorsun. Demek beğendin?

Selma gözlerini tekrar açıp kapayarak:

-Çok! dedi.

Nevzat, manası hiç anlaşılmayan bir kahkaha salıverdi, kadına yaklaşarak:

-Affet! dedi, neden gülüyorum, biliyor musun? Sana da Halim'e de büyük bir sürpriz yaptım. Şimdi anlayacaksınız.

Arkadaşına dönerek:

-Selma'nın bahsettiği şiirler senin şiirlerin! dedi.

Sonra kadına döndü ve Halim'i göstererek:

-İşte kitabı yazan adam! dedi, ben ikinize de sürpriz yapmak istedim. Sana bugün Halim'i getireceğimi söylemedim, yalnız "Bir arkadaşım," dedim. Demin de takdim ederken Halim'in ismini söylemedim. Halim'e de kitabını sana verdiğimi söylememiştim.

---

[12] Başarılı.

[13] Açıklıkla.

[14] Alay.

Selma önüne bakıyordu. Halim güldü. Demin bu kadın için düşündüğü şeyden şimdi biraz utanıyordu.

Hareketsiz oturan Selma birdenbire sıçrayarak yerinden kalkacakmış gibi yaptı, fakat vaziyetini değiştirmedi. Parmaklarını tekrar alnı üstünde gezdirmeye başladı ve kaşlarını çatarak mırıldandı:

-Bugün çok sıkılıyorum.

Yüzünü Halim'e doğru çevirerek, fakat önüne bakarak:

-Kitabınız olmasaydı ne yapacaktım? Bugün birkaç kere beni bunalmaktan kurtardı o, dedi.

Bu sözleri iki üç kelimede bir durup derin birkaç nefes alarak söylemişti.

Halim mırıldandı:

-Bahtiyarım.

Selma gözlerini birdenbire Halim'e doğru kaldırdı ve ona öfke ile baktı. Öfke, hiç şüphesiz öfke! Bu bakışın başka manası yoktu. Bu bakışın parıltısı ve keskinliği, bu bakışın yapışkanlığı ve sertliği öfke dolu idi. Fakat niçin? Halim deminki teşhise dönmek mecburiyetini duyuyordu: Bu kadın deli! Çünkü, zerre kadar şüphe yok, bu bakış deli; deli bakışı bu!

Selma birdenbire ayağa kalktı, Nevzat'la Halim'in arasından geçerken büyük bir öfkenin kıstığı boğuk bir sesle: "Pardon," diyerek, odadan içeri girerken gösterdiği ağırlığın tam tersine bir çeviklikle dışarı çıktı ve kapıyı oldukça şiddetle vurarak kapadı.

Yalnız kalan iki arkadaş birbirlerine hayretle baktılar.

Nevzat mırıldandı:

-Bugün hakikaten bir acayipliği var üstünde.

Halim: "Bu kadın kendini hiç doktora göstermedi mi?" diye soracaktı; fakat arkadaşını incitmemek için sustu ve düşündü:

-Garip!.. diye mırıldandı.

Sonra kapıya bakarak, alçak sesle sordu:

-Ne oldu? Neye kızdı? Ne çıkış o? Bir daha gelmez mi?

Nevzat kaşlarını kaldırmış:

-Bilmem? diyordu.

Birdenbire kapı açıldı ve deminki çeviklikle Selma içeriye girdi. Bir kız çocuğu kadar hafifti. Gülüyordu. Elinde bir kristal şeker kutusu vardı. Halim'in önünde durdu ve ona kutuyu uzatarak çikolata ikram etti.

Bir an göz göze geldiler. Simsiyah bulutların yarığı arasından görünen güneş gibi Selma'nın karanlık bakışında keskin bir ışık belirmişti. "Ne güzel kadın!" diye düşündü Halim. Ne derin tezatlarla dolu bir kadın! Ne korkunç ve ne kadar sevimli! Bazen ne fena bakıyor ve bazen ne güzel gülüyor!

Selma Nevzat'a çikolata ikram ettikten sonra oturdu ve Halim'e sordu:

-Şiirleriniz ezberinizde midir?

-Çoğu.

-Zahmet olmazsa bir iki tane okur musunuz?

-Derhâl.

Ve Halim derhâl Nevzat'a ithaf ettiği bir şiirini okumaya başladı. Selma birdenbire iki kat olmuş, dirseklerini dizlerine dayayarak [çenesini avuçlarına almış, önüne bakarak,][15] hiç kımıldamadan onu dinliyordu. Şiir bittikten sonra da kadın, vaziyetini değiştirmedi ve hiçbir şey söylemedi. Halim iki şiirini daha okumuştu. Nevzat arada bir "Enfes" diye mırıldanıyordu. Fakat Selma'da hiçbir hareket yoktu: Ne kımıldıyor ne de sesini çıkarıyordu. Halim bir sigara yaktı, durdu ve ona baktı. Selma tırnaklarını yanaklarına geçirmişti. Parmaklarının orta uyluk kemikleri sivrilmiş, iki elinin üstünde de şiddetli bir takallüsün[16] keskin buruşukları belirmişti. Bu eller canlı bir şey boğuyor gibiydi. Yüzün rengi uçuktu.

---

[15] Tefrika 4.

[16] Kasılmanın.

İki arkadaş Selma'ya bakarak bir müddet sustular. Kadın hâlâ kımıldamıyordu. Nevzat ayağa kalktı ve ona yaklaştı. Selma gene vaziyetini değiştirmemişti. Halim de meraklanarak yerinden kalktı. İki adım yürüdü. Selma'nın tırnakları etine o kadar batmıştı ki yanağında kenarları kızarık çukurlar peyda olmuştu. Halim, "Bu ne hâl?" diye soran gözlerle Nevzat'a baktı. Rol mü yapıyordu bu kadın? Yoksa hakikaten kendini mi kaybetmişti?

Nevzat onun yanı başına gelerek elini omuzuna koydu:

-Selma! dedi.

Kadın, başına kaynar su dökülmüş gibi sıçradı ve hafif bir çığlık kopardı. Ellerini göğsü hizasında ve boşlukta tutarak doğrulmuştu. Gözleri büyümüş, kaşları yukarı kalkık ve ağzı açık, titreyerek etrafına bakıyordu. Biraz evvel kendini kaybettiği ve yavaş yavaş kendine geldiği belliydi. İçinde hayret ve korku taşan gözlerinden bir hatırlama zahmeti içinde olduğu anlaşılıyordu. Henüz bulunduğu yeri ve hâli idrak etmiş değildi. İntizamsız[17] nefes alıyor, başının ve omuzlarının titremesi devam ediyordu. Halim, arkadaşının sakin duruşundan ve bekleyişinden anladı ki Selma'da bu, yeni bir şey değildi. "Hasta bu kadın, hasta!" diye düşündü. Gözlerini ondan ayırmıyordu. Hâlâ onun yanaklarında biraz evvel kuvvetle batırdığı tırnaklarının benek benek kırmızı izleri kalmıştı.

Selma ellerini ağır ağır indirdi, birkaç defa derin derin içini çekti ve başını kaldırdı. Halim dikkatini ondan gizlemek için hemen arkasını dönmüş, yanı başındaki alçak masada sigarasını söndürüyordu. Sonra tekrar kadına baktı. Nevzat onun yanına oturmuş, bir elini tutmuştu. Selma boş kalan eliyle gözlerini ovuşturuyordu. Halim'le göz göze gelince zahmetle gülümsedi:

-Dalmışım.. diye mırıldandı.

---

[17] Düzensiz.

Silkindi ve ilave etti:

-Güzel şeyler bana fazla tesir ediyor. Musiki hiç dinleyemem. Böyle oluyorum.

Halim şaşkınlığını gizleyerek:

-Ne kadar hassassınız! diyebildi.

Sonra başını arkaya çevirdi. Kapı tarafında bir ayak sesi vardı. Hizmetçi görünmüş, Salim Bey'le karısının geldiğini haber veriyordu. Selma ayağa kalktı ve durdu. İçeriye altmış yaşını geçkin, kır saçlı, güler yüzlü ve dinç bir adamla zayıf ve sendeleyerek yürüyen bir kadın girdi. Selma onlara doğru ağır bir iki adım atmıştı. Halim'i onlara Nevzat takdim etti.

Hepsi oturdukları zaman bir müddet konuşmadılar.

Salim Bey bir bahis açmaktan herkesin aciz kaldığını görünce:

-Bendeniz, diye başladı, üç harpte bulundum. Yanımda en aziz arkadaşlarım can verdi. O kadar acımadım da -çünkü harpte merhamet insanın dizlerini keser, takat bırakmaz, iyi bir şey değildir- evet… Gelgelelim şimdi… Biraz evvel… Bahçeye girerken kapının önünde bir köpek yavrusu gördük. Mutlaka bir otomobil çiğneyip geçmiş olacak. Arka ayakları kesilmiş. Kanları aka aka bahçe kapısına kadar sürüklenip gelmiş. Zavallı hayvan! Bir uluyor, bir inliyor ki… Saime ile ben bakakaldık. Elden ne gelir?

Selma birdenbire Salim Bey'e doğru koştu ve iki elini uzatarak sordu:

-Bizim kapının önünde mi?

-Evet!

Selma'nın yüzünden sevince benzer bir deruni[18] ışık dalgası geçti. Gözleri gene büyüyor ve kırpılmıyordu. Başı yukarı doğru uzadı ve boynu gerildi. Salim Bey bu haberi verdiğine pişman olmuş gibi mevzuyu değiştirmek istiyordu:

---

[18] İçten.